

НЕСТЕРЕНКО В. А

ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЕМІГРАЦІЇ В РУМУНІЇ

Наприкінці 2016 р. у Румунії побачила світ книга *Anchetat de SMERS: asul SSI si liderul emigratiei ucrainene din Romania in dosarele SBU, 1944-1947 [Enquired by SMERSH: The Ace of the SSI and the Leader of Ukrainian Emigration in Romania in the SBU files, 1944-1947]*, що вийшла у видавництві *Argonaut* міста Клуж-Напока за редакцією відомого румунського дослідника, історика і дипломата, доктора філософії Вадима Гузуна та кандидата історичних наук, доцента Сумського державного університету Валерія Власенка. Це одна з книг серії *Afaceri Orientale* (Т. 19). Наприкінці 2016 р. - на початку 2017 р. відбулося декілька презентацій книги у Бухаресті, Клужі- Напока, Кишиневі, Києві й Одесі.

Видання присвячене Гнату Єрмиловичу Порохівському - підполковнику Армії Української Народної Республіки й лідеру української військової еміграції у цій балканській країні. Випускник Одеського піхотного училища, учасник Першої світової війни, він з 1917 р. брав участь у розбудові української армії. У 1920 р. командував на фронті частинами 2-ї бригади 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР. У листопаді 1920 р. під натиском Червоної армії разом зі своїм з'єднанням змушений був відступити на територію Румунії, де був комендантом усіх таборів інтернованих українських вояків. У міжвоєнний період він - один із лідерів української політичної еміграції, представник військового міністра УНР в Румунії. Близько 15 років активно співпрацював з румунською розвідкою, очолював один із її відділів. У листопаді 1944 р. був заарештований радянськими спецслужбами, засуджений до 25 років позбавлення волі й у червні 1952 р. помер у радянському таборі.

Постать Г. Порохівського вже привертала увагу В. Гузуна. У 2013 р. побачила світ книга про цю непересічну людину. Вона була написана за документами і матеріалами архіву Національної ради з вивчення архівів спецслужб (*Consiliul National pentru Studierea Arhivelor Securitatii*). Але та книга хронологічно завершилася арештом українського емігранта восени 1944 р.

Рецензоване історико-документальне видання написане на матеріалах архівно-слідчої справи Г. Порохівського, що зберігається у Галузевому державному архіві Служби безпеки України. Це дало можливість його упорядникам простежити долю українського військового до самої смерті у 1952 р.

Структурно книга складається із кількох розділів. У першому (с. 9-28) під назвою «*Rafuiala*» («Розплата») упорядники обґрунтували мету і структуру книги, охарактеризували архівно-слідчу справу, подали основні віхи біографії Г. Порохівського, який у 1929 р. став співробітником румунської Спеціальної служби інформації.

Далі подано перелік скорочень (с. 30) та список 129 документів, що розміщені у хронологічній послідовності з 23 травня 1944 р. до 31 грудня 1947 р. (с. 31-41).

Наступний розділ (с. 44-664) - тексти документів. Упорядники представили різноманітні документи зі справи: постанови про арешт, обрання запобіжного заходу, прийняття справи у провадження, виокремлення матеріалів зі слідчої справи, висунення звинувачення, продовження терміну слідства та перебування під вартою, передачу справи; ордери; протоколи та виписки з протоколів допитів, особистого обшуку, про закінчення слідства, судового засідання; анкету заарештованого; обвинувальний висновок; вирок та інші.

Далі вміщено список фотографій і факсиміле (с. 665-668), в тому числі з особистого архіву доньки емігранта Ольги Андріче-Порохівської.

Окремий розділ складають фотографії і факсиміле. По-перше, це фотокартки з архівно-слідчої справи (с. 669-674), по-друге, з особистого архіву О. Андріче-Порохівської (с. 675-712).

Розширює інформативність збірника географічно-іменний покажчик (с. 713-730).

Рецензована книга дає унікальну інформацію не лише про постать Г. Порохівського, а й про українську міжвоєнну еміграцію взагалі, оскільки згадуються такі відомі українські діячі, як С. Петлюра, В. Прокопович, В. Змієнко, М. Ковальський, К. Мацієвич, В. Сальський, І. Феценко-Чопівський, О. Шульгин, українські емігрантські інституції - Державний Центр Української Народної Республіки, Уряд УНР в еміграції, Українська головна еміграційна рада, Надзвичайна дипломатична місія УНР в Румунії, громадські організації - Громадсько-допомоговий комітет української еміграції в Румунії, Український центральний комітет у Польщі, Філія Українського товариства прихильників Ліги Націй в Бухаресті, румунські державні і громадські діячі та розвідники. Упорядники успішно досягли поставленої мети - довели важливість і необхідність вивчення біографії лідера української військової еміграції в Румунії Гната Єрмиловича Порохівського. Рецензована книга, безперечно, буде в нагоді всім, хто досліджує українську еміграцію взагалі й її осередки в окремих країнах Європи зокрема, а також широкому колу читачів, оскільки знайомить з біографією і громадсько-політичною діяльністю одного з провідних діячів української військової еміграції. Вона буде корисною і тим, хто досліджує діяльність радянських репресивних органів. Сподіваємося, що рецензована книга буде видана і в Україні українською мовою.